

and wineries has been considered. The analysis of compliance of investment activity current state in the vineyards and wineries has been made. The basic reasons for the dynamics of investment in wine have been studied. The conclusions on ways of attracting investments to enterprises of vineyards-winery subcomplex have been drawn.

Keywords: viticulture, winemaking, investments, capital investments, renewal of vineyards

УДК 336.11

ВПЛИВ ГРОШОВОЇ МАСИ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

А.А. Шевченко, О.П. Дяченко, Н.А. Добрянська

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса

***Анотація.** Важливу роль у досягненні сталого економічного розвитку держави відводиться грошово-кредитній політиці, основною метою якої є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Для оцінки кількісних змін грошового обігу та формування грошово-кредитного політики використовують показники складу та структури грошової маси, що називаються грошовими агрегатами.*

Здійснюючи монетарну політику, НБУ встановлює цільові орієнтири щодо регулювання грошової маси в обігу на основі вибору певних грошових агрегатів.

Ключові слова: грошова маса, грошові агрегати, готівка, монетизація, швидкість обігу

Вступ. Події останньої світової економічної та фінансової кризи довели, що стабільність грошової одиниці є необхідною умовою досягнення стратегічних цілей економічного розвитку держави.

Характерною рисою країни протягом останніх років було зниження стабільності грошової одиниці. Підвищення інфляції було зумовлено комплексом внутрішніх і зовнішніх чинників, що сприяло макроекономічній дестабілізації та обумовлено зниження рівня інтенсивності інвестиційного процесу і зменшення вартості заощаджень населення.

Економіка України характеризується значним ступенем відкритості. Тому негаразди у світовій економіці відповідним чином відображаються і на економічному розвитку України. Отже, в сучасних економічних умовах, що характеризуються активізацією трансформаційних процесів, формуванням соціально-орієнтованої ринкової економіки України важливу роль у досягненні сталого економічного розвитку держави відводиться грошово-кредитній політиці.

З урахуванням Конституції України головною метою грошово-кредитної політики є забезпечення стабільності грошової одиниці України як важливої передумови фінансової і макроекономічної рівноваги та сталого соціально-економічного розвитку країни. Формування ефективної грошово-кредитної політики країни зумовлює необхідність аналізу грошової маси, оскільки зміни, що відбуваються у складі, структурі, обсязі грошової маси суттєво впливають на швидкість обороту грошей, формування платоспроможного попиту, ринкову кон'юнктуру і, як наслідок, на економічний розвиток країни в цілому. Саме тому аналіз стану грошової маси завжди є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень. В працях М.І. Савлука, А.С. Гальчинського, Б.С. Івасіва, П.В. Круша, С.В. Міщенко, Т.В. Медвідь, С.В. Науменкова, В.І. Бочан, А. В. Рабушенко, І.О. Педерсен, Т.Т. Ковальчук та інших вчених увага приділена сутності грошової маси та чинникам, що впливають на її обсяг, склад і структуру. Але обсяг і структура грошової маси постійно змінюються у часі, у

зв'язку з чим потребують постійного аналізу, що і стало підставою проведення даного дослідження.

Мета дослідження – проаналізувати обсяг, склад та структуру грошової маси, що має значний вплив на розвиток грошової маси.

Результати досліджень. В сучасних економічних умовах гроші функціонують у різноманітних формах на основі внутрішньої взаємодії. Вони не є автономними і є елементами єдиної грошової системи. Одним із кількісних показників, що характеризують стан грошового обігу є величина грошової маси, обсяг та структура якої здійснюють значний вплив економічний розвиток держави.

Нині грошова маса існує у таких формах як – готівкові знаки, грошові кошти на банківських рахунках та деякі види цінних паперів, що є складовим грошової маси і істотно розрізняються за своєю ліквідністю та активністю в обігу. Для оцінки кількісних змін грошового обігу та формування грошово-кредитного політики використовують показники складу та структури грошової маси, що називаються грошовими агрегатами.

Дослідження грошових агрегатів дозволяє охарактеризувати склад й структуру грошової маси, оцінити ступінь розвитку грошової маси країни та визначити шляхи стабілізації і зміцнення грошової одиниці.

Відповідно до методологічних правил НБУ виділяють грошові агрегати наступного складу: - M0 включає готівкові кошти в обігу поза депозитними корпораціями; - M1 включає грошовий агрегат M0 та переказні депозити в національній валюті; - M2 включає грошовий агрегат M1 та переказні кошти в іноземній валюті й інші депозити; - M3 включає грошовий агрегат M2 та цінні папери, крім акцій. Грошовий агрегат M3 є показником грошової маси в країні.

Аналіз динаміки грошових агрегатів показує (таблиця 1), що протягом періоду з початку 2008 р. по грудень 2014 р. зросли всі грошові агрегати. Слід зауважити, що зросли наявні в обороті готівкові гроші, а грошова маса збільшилась майже у 2 рази.

При дослідженні грошових агрегатів особливу увагу необхідно приділяти співвідношенню готівки і безготівкової частини грошової маси. Вважається, що чим нижча частка готівкових грошей, що знаходиться поза банків, у загальній грошовій масі, тим ефективнішою й розвиненішою вважається грошова система країни.

В Україні, у зв'язку із зниженням довіри населення до банківської системи, внаслідок фінансової кризи, інфляційними очікуваннями, нерозвиненістю безготівкових розрахунків населення, низькими доходами населення та інших чинників, майже четверта частина грошової маси обертається поза банками і не контролюється банківською системою. Проте як видно із наведених розрахунків, що у 2014 році проти 2012 року частка готівки збільшилась, що пов'язано як із зменшенням грошової маси, так із поверненням депозитів до населення від банківської системи.

Таблиця 1

Динаміка грошових агрегатів в Україні у 2008-2014 рр.

Роки	Грошовий агрегат МЗ, млн.грн	Грошовий агрегат М0, млн.грн	Грошовий агрегат М1, млн.грн	Грошовий агрегат М2, млн.грн	Питома вага М0 до МЗ, %	Питома вага М1 до МЗ %	Темп росту М0, %	Темп росту МЗ, %
2008	515 727,10	154758,5	225127,20	512526,90	30,0	43,7	-	-
2009	487 298,23	157029,41	233748,44	484771,91	32,2	48,0	101,5	94,5
2010	597 871,60	182989,90	289893,60	596840,80	30,6	48,5	116,5	122,7
2011	685514,80	192046,6	304800,90	395814,60	28,01	44,5	170,0	32,2
2012	773 198,60	203245,0	323225,30	771126,30	26,3	41,8	65,3	401,3
2013	908 994,30	237776,6	383820,70	906236,50	26,2	42,2	117,0	117,6
2014	956 727,70	282947,1	435474,70	955348,60	29,6	45,5	119,0	105,3

Достатньо інформативним агрегатом, що характеризує частину грошової маси, яка не використовується для розвитку національної економіки, є агрегат М1. Він містить гроші поза банками й вклади економічних суб'єктів в національній валюті, що можуть бути використані у будь-який час. Відповідно до даних таблиці 1, співвідношення М1/МЗ має тенденцію до збільшення

(43.7% на початок періоду, що досліджується, 45,5% на кінець періоду). Така тенденція є негативною і свідчить про те, що значна маса грошей не виступає у вигляді кредитного ресурсу. Зменшення показника всієї грошової маси країни підтверджує скорочення заощаджень економічних суб'єктів у банківських й небанківських установах.

Доцільно розглянути окремо складові частини грошової маси M_3 за 2014 рік, що відображено на рис. 1.

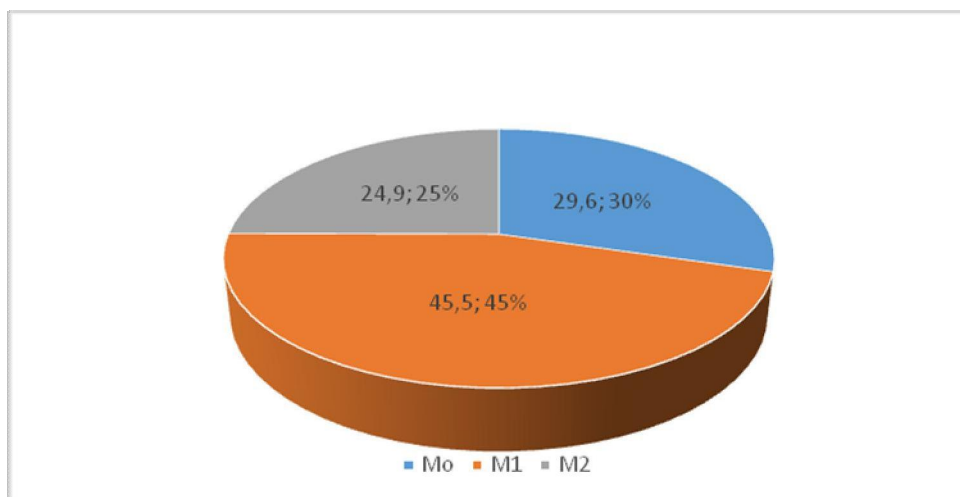

Рис.1. Складові частини грошової маси M_3 в Україні за 2014 р., %

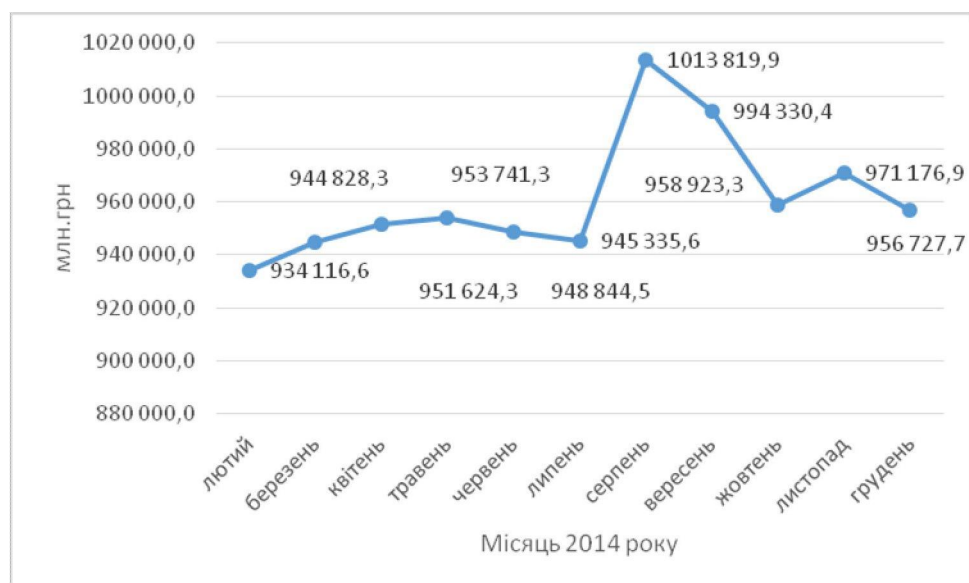
В 2014 році в структурі M_3 29,6 % складала гроші поза банками, тобто M_0 . Взагалі починаючи з 2008 року і до теперішнього часу частка готівки постійно збільшується, що пов'язано із збільшенням грошової маси, а також із поверненням депозитів до населення з банківської системи.

На рисунку 2. можна наочно розглянути динаміку грошового агрегату M_3 у 2014 році.

Як видно з рисунку, з січня до травня обсяги нарощувались повільними темпами, до липня відбулось зменшення грошової маси, а у серпні грошова маса стрімко зросла на 68484,3 млн. грн, а потім повільними темпами знову знизилась до 956727,7 млн. грн., що на 22611,1 млн. грн. більше ніж на початок року.

Безпеку функціонування грошового ринку визначає показник співвідношення M_0 до ВВП, нормативне значення якого не повинно

перевищувати 4 %. У таблиці 3 наведено співвідношення М0 до ВВП. Як видно із розрахунків цей показник не відповідає нормативному значенню, але ще останні 3 роки поступово нарощується, оскільки зростання абсолютного розміру готівки не компенсується більш інтенсивним зростанням ВВП.

Рис.2. Динаміка грошового агрегату М3 у 2014 році, млн.грн.

Показники грошової маси використовується для визначення рівня монетизації економіки. Монетизація економіки – макроекономічний показник, що характеризує ступінь забезпеченості економіки грошима, необхідними для здійснення платежів і розрахунків, та відображає забезпеченість процесів виробництва та споживання відповідною грошовою масою.

Таблиця 3

Співвідношення готівкових грошей, що знаходяться поза банками і показника ВВП

Рік	М0, млн. грн.	ВВП млн.грн.	Співвідношення М0 до ВВП, %
2008	154758,5	948056	16,3
2009	157029,41	913345	17,2
2010	182989,90	1082569	16,9
2011	311046,6	1316600	23,6
2012	203245,0	1408889	14,4
2013	237776,6	1454931	16,3
2014	282947,1	1566728	18,1

Монетизація економіки – це інтегральний показник, який відображає довіру суспільства до національної валюти, до політики монетарної влади. А також рівень кредитної активності. Основним фактором динаміки показника рівня монетизації економіки, є попит на реальні гроші, який у свою чергу, залежить від ступеня довіри суб'єктів економіки до національної грошової одиниці: чим вищим є рівень монетизації, тим більшим, за інших рівних умов є попит на реальні гроші. У кінцевому рахунку, рівень монетизації економіки визначається рівнем розвитку економіки. Коефіцієнт монетизації економіки, розраховується, зазвичай, як відношення грошового агрегату М2 до ВВП у відсотках. Інколи для розрахунку коефіцієнта монетизації використовують агрегат М3. У розвинутих країнах коефіцієнт монетизації дорівнює 70-80%, що є орієнтиром для НБУ. У таблиці 4 наведено динаміку коефіцієнту монетизації економіки.

Таблиця 4

Динаміка коефіцієнту монетизації економіки за період 2008-2014рр.

Рік	М2, млн.грн.	ВВП, млн.грн.	М2/ВВП, %	Темп росту рівня монетизації,%
2008	512526,90	948056	54,1	
2009	484771,91	913345	53,1	98,2
2010	596840,80	1082569	55,1	103,9
2011	395814,60	1316600	30,1	54,5
2012	771126,30	1408889	54,7	182,1
2013	906236,50	1454931	62,3	113,8
2014	955348,60	1566728	61,0	97,9

Рівень монетизації економіки України значно нижче 70%, що свідчить про недостатню забезпеченість економіки грошовою масою. Проте Круша П.В. вважає, що для України коефіцієнт монетизації варіюється у межах 50%. Отже можна вважати, що рівень монетизації національної економіки є достатнім.

Слід зазначити, що причиною різниці у рівнях монетизації різних країн є відмінності у розрахунку цього показника, а також певні методичні недоліки в розрахунку даного коефіцієнта, зокрема не досить коректне зіставлення

грошової маси, як запасу, і валового внутрішнього продукту, як потоку. Стійкість розвитку національної економіки, ефективність використання обсягів грошової маси для регулювання грошового обороту характеризує показник швидкості обігу грошової маси. Зміна швидкості обігу грошей суттєво впливає на їх пропозицію в обігу та, тим самим, впливає на платоспроможний попит і на витрати обігу, ускладнює чи полегшує регулювання грошового обігу, дає узагальнююче відображення зміни інтенсивності економічних процесів. Значення показника швидкості обігу грошей вважається достатнім у випадку, якщо кожна грошова одиниця обертається приблизно 2 рази за рік.

Таблиця 5

Швидкість обігу грошей в Україні за період 2008-2012рр

Рік	МЗ, млн.грн.	ВВП, млн.грн.	Швидкість обігу грошей
2008	515 727,10	948056	1,8
2009	487 298,23	913345	1,9
2010	597 871,60	1082569	1,8
2011	192 664,80	1316600	6,8
2012	773 198,60	1408889	1,8
2013	908 994,30	1454931	1,6
2014	956 727,70	1566728	1,6

Як видно із даних, що наведені в таблиці 5 значення показника швидкості обігу грошової маси знаходиться у межах норми.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, показник грошової маси має надзвичайно важливе значення для економічної стабільності, оскільки зміна кількості грошей, що циркулюють в економічному обороті, може істотно вплинути на основні макроекономічні показники. Саме тому подальше дослідження грошової маси, її швидкості обігу, рівня монетизації економіки має важливе значення в економічному розвитку країни.

Здійснюючи монетарну політику, НБУ встановлює цільові орієнтири щодо регулювання грошової маси в обігу на основі вибору певних грошових агрегатів. Комерційні банки працюють в межах тієї грошової маси, яка визначається Національним банком. Сьогодні пошук нових конкретних механізмів регулювання грошової маси в обігу є надзвичайно актуальним в

Україні. Таким чином, для НБУ пріоритетним є забезпечення стабільності національної грошової одиниці. Виконавши ці завдання, НБУ зможе надати можливість обслуговувати процеси економічного розвитку країни.

Література

1. Савлук М. І. Гроші та кредит: підручник / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2002. - 598 с.
2. Гальчинський А. Теорія грошей. –К.: Основи, 1996. 4. Івасів Б. С. Гроші та кредит: підручник / Б. С. Івасів. - Вид. 3-тє, змін. й доп. - Тернопіль : Карт-бланш, К.: Кондор, 2008. - 528 с.
3. Круша П. Національна економіка: Підручник / За ред. проф., к.е.н. П. Круша. – К.: Каравела, 2008. – 416 с.
4. Статистичні матеріали Національного Банку України - Монетарний огляд (електронне видання) [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>

АННОТАЦІЯ

Шевченко А.А., Дяченко А.П., Добрянская Н.А. Влияние денежной массы на экономическое развитие Украины

Важная роль в достижении устойчивого экономического развития государства отводится денежно-кредитной политике, основной целью которой является обеспечение стабильности национальной денежной единицы. Для оценки количественных изменений денежного обращения и формирования денежно-кредитной политики используют показатели состава и структуры денежной массы, называемыми денежными агрегатами.

Осуществляя монетарную политику, НБУ устанавливает целевые ориентиры по регулированию денежной массы в обращении на основе выбора определенных денежных агрегатов.

Ключевые слова: денежная масса; денежные агрегаты; денежная наличность; монетизация; скорость обращения.

SUMMARY

Shevchenko A.A., Diachenko O.P., Dobryanska N.A. The impact of money supply on the economic development of Ukraine

An important role in achieving sustainable economic development is given to the monetary policy, which aims to ensure the stability of the national currency. To evaluate the quantitative changes in money turnover and formation of monetary policy indicators of the money supply structure called monetary aggregates are used.

Making monetary policy NBU sets targets for the regulation of the money supply through the selection of certain monetary aggregates.

Keywords: money supply, monetary aggregates, cash, monetization, the velocity of circulation